

Zmierenie

I. Náčrt

Krátka osnova

1. Zmierenie a služba vo svätyni – 2 Moj 25,8; Žid 7,25; 8,1.2; 10,4
2. Kristova smrť a zmierenie – Rim 3,24-26; 1 Kor 15,3; 2 Kor 5,21; 1 Ján 2,2

Zmierenie je jedno zo slov, ktoré Biblia používa v súvislosti s tým, ako Boh rieši a nakoniec aj vyrieši problém hriechu a ako obnoví narušený vzťah medzi sebou a stvorenými bytosťami. Okrem tohto termínu sa v Písme nachádzajú aj iné výrazy, napríklad záchrana, vykúpenie, náhrada alebo adopcia. Tieto metafory sú prevzaté z rôznych oblastí – z trhu s otrokmi, súdneho pojednávania, či rodinného života.

V koreni slova „zmierenie“ nachádzame slovo „mier“, čo naznačuje, že významom tohto slova je nastoliť mier, jednotu a súlad. „Zmierenie“ predstavuje obnovu priateľských vzťahov medzi tými, ktorí boli znepriatelení. Musíme však pamätať, že tento výraz zahŕňa predovšetkým proces, ktorý odstraňuje prekážky zabraňujúce nastoleniu mieru, nielen výsledok, ktorý sa dosiahne ich odstránením.

Zmierenie predpokladá odcudzenie dvoch, kedysi zjednotených strán. Znamená teda obnovu narušeného vzťahu lásky a dôvery.

Zmierenie je potrebné, pretože priamo v nebesiach sa strhol boj. (Zj 12) Vznikol hriech, ktorý je predovšetkým bezzákonosťou a vzburou. (1 Ján 3,4) Tento problém Boh rieši smrťou Ježiša Krista, ktorá pôsobí zjednotenie: „A ja, keď budem povýšený zo zeme, všetkých pritiahnem k sebe.“ (Ján 12,32) Tá istá myšlienka je vyjadrená aj v slovách apoštola Pavla: „...aby v Kristovi... bolo zjednotené všetko, čo je na nebi i na zemi.“ (Ef 1,10) Na inom mieste hovorí: „...aby skrze neho zmieril všetko so sebou. Skrze krv jeho kríža, skrze neho priniesol pokoj všetkému, čo je na zemi i v nebesiach.“ (Kol 1,19,20) Zmierenie sa teda týka celého vesmíru. Nie je určené výhradne ľuďom, potrebuje ho celý vesmír. Je dôležité, aby sme zmierenie nedefinovali príliš úzko.

1. Zmierenie a služba so svätyni – 2 Moj 25,8; Žid 7,25; 8,1.2; 10,4

Keď Boh chcel poučiť izraelský národ o tom, akým spôsobom plánuje riešiť problém hriechu, nebola to ľahká úloha. Tito bývalí otroci vedeli len veľmi málo o Bohu, ktorý ich takým predivným spôsobom vyslobodil z Egypta. Boh im to nevysvetlil v teologickej prednáške, ale ilustroval to v podobe svätostánku, kde sa praktickým spôsobom zúčastňovali na tom, čo ich Boh chcel naučiť.

Tieto služby ukazovali na Božiu svätosť a ľudskú hriešnosť. Ukazovali zároveň na ohavnosť hriechu a Božiu ochotu hriech odpustiť, očistiť a bývať so svojim ľuďom. (2 Moj 25,8)

Svätostánok sa skladal z troch častí, z ktorých každá mala svoj špecifický význam: nádvorie, svätýňa a svätýňa svätých. Na nádvorí bol medený oltár na zápalné obete za hriech. Keď človek zhrešil, sám priniesol obeť k oltáru. Kňaz zviaza prezrel, či nemá nejakú chybu. Hriešnik vyznal svoj hriech, zabil obeť a položil ju na oltár.

Medzi prinášaním obetí v Izraelovi a v okolitých pohanských národoch bol veľký rozdiel. Tým, že človek prinášal obeť, vyznával, že problém hriechu je na jeho strane, nie na Božej, že ho nedokáže sám vyriešiť, že odplata za hriech je smrť (Rim 6,23) a že jeho hriechy spôsobili smrť nevinné obete. (Ján 1,29) Táto obeť bola predobrazom smrti Ježiša Krista na kríži.

Prinesením obete človek vyznával, že prijíma ospravedlnenie vierou. Svoju obeť neprinášal ako úplatok Bohu, to znamená, aby mu Boh odpustil, ale ako vyjadrenie svojej viery v Božie odpustenie a prijatie toho, čo Boh dáva. Obetou človek tiež vyjadroval svoju vieru v posvätenie prostredníctvom viery. Tým, že priniesol obeť presne tak, ako Boh prikázal, vyjadroval svoje rozhodnutie byť poslušný.

Obetný oltár na nádvorí sprostredkoval človeku nádherné posolstvo o odpustení hriechov. Boh nás chce zbaviť viny. Ukazuje nám, že nás prijíma takých, akí sme. Keď sa mu odovzdáme, bude s nami zaobchádzať, akoby sme nikdy nezhršli. Umývadlo na nádvorí bolo symbolom očistenia.

Pre človeka, ktorý si uvedomoval svoju hriešnosť, muselo byť posolstvo o od-púšťajúcej Božej láske oslobodzujúcim

evanjeliom. Je však zvesť o tom, že nám Boh odpustil naše hriechy, už všetko, čo nám Boh chcel povedať? Nie! Sú tu ešte ďalšie dve oddelenia svätostánku. Časť z krvi obete bola zanesená do svätyne.

Vo svätyni boli tri predmety, ktorých poslaním bolo ukázať, akým spôsobom Boh oslobodí ľudí z moci hriechu. Boh chce totiž hriech nielen odpustiť, ale aj zmeniť život človeka. Týmito tromi predmetmi boli: sedemramenný svietnik, stôl s chlebmí predloženia a kadidlový oltár.

V každej zo siedmich lúč svietnika, ktorý stál naľavo, horel olej, ktorý osvetľoval celú miestnosť. Židia vedeli, že olej a svetlo sú symbolom Ducha Svätého. Úlohou Ducha Svätého je osvecovať temnú myseľ človeka. (1 Kor 2,12-14) Je to symbol zmeny, ktorá nastáva u kajúceho človeka. (Rim 12,1.2) Táto zmena myslenia zohráva kľúčovú úlohu pre ďalší rozvoj veriaceho.

Napravo vo svätyni bol nízky stôl, na ktorom bolo 12 pečňov chleba. Izraelci v tom mohli vidieť symbol udržiavania života, sýtenia sa Božím slovom. (Jer 15,16)

V strede stál zlatý oltár, na ktorom sa páľilo kadidlo. Oltár stál priamo pri oponě, ktorá oddeľovala svätyňu od svätyne svätých. Kadidlo predstavovalo dokonalú spravodlivosť Ježiša Krista. Keď si ľudia pod ťarchou svojej hriešnosti uvedomovali svoju nedokonalosť, cítili príjemnú vôňu kadidla vychádzajúcu zo svätyne. To im pripomínalo radostnú správu, že Boh vypočuje ich prosby – nie na základe toho, akí sú dobrí, ale na oveľa lepšom základe. Len Kristus má dokonalú spravodlivosť, len jeho príhovorná služba je zárukou, že naše modlitby budú vypočuté.

Svätyňa je dôkazom toho, že Boh chce hriech nielen odpustiť, ale dáva tiež k dispozícii všetku moc nebies človeku, ktorý túži po oslobodení z moci hriechu a zmene života. Posiela nám Ducha Svätého, ktorý osvecuje našu myseľ, dáva nám Písmo, aby sýtil nášho ducha a vypočúva naše modlitby, aj keď sme nehodní. Moc hriechu môže byť takýmto spôsobom v našom živote zlomená a my prežívame víťazstvo nad hriechom.

Je posolstvo evanjelia o odpustení a zmene, ktorú Boh pôsobí, už celé evanjelium? Nie! Je tu ešte svätyňa svätých. Boh musí ukázať na pravého vinníka, kvôli ktorému vznikol hriech vo vesmíre a vyriešiť otázku konečnej zodpovednosti za hriech, z ktorej bol pred celým vesmírom falošne obvinený.

Vo svätyni svätých bola len truhla zmluvy. V nej bolo uložené Desatoro, ktoré je vyjadrením Božieho charakteru. (Bolo tam tiež vedierko s mannou a Áronova palica.) Dekalóg bol prikrytý vrchnákom, ktorý sa nazýval zľutovnica. Keď bol Boží charakter nepochopený a objavil sa hriech, Boh ho „prikryl“ (starozmluvné slovo pre „zmieriť“) svojím milosrdenstvom, aby dal človeku a všetkým nebeským bytostiam novú možnosť pochopiť Boží charakter.

Keď človek priniesol obeť, kňaz vzal trochu z krvi do svätyne a pokropil ňou pred oponou, ktorá oddeľovala svätyňu od svätyne svätých, kde bola Božia prítomnosť. Tento úkon symbolicky pripomínal, že je potrebné vyriešiť ešte jeden aspekt hriechu – otázku konečnej zodpovednosti za hriech. To už bola Božia starosť. Ako sa to dialo?

V Deň zmierenia boli privedené dva kozly, ktoré predstavovali dve strany vo vesmírnom konflikte medzi dobrom a zlom. Kozol pre Hospodina bol obetovaný, pretože Boh je ten, kto je ochotný obetovať sa pre svoje stvorenstvo. Skutočnosťou sa to stalo v živote a smrti Ježiša Krista. S krvou tohto kozla veľkňaz vošiel do svätyne svätých a pokropil truhlu zmluvy. Tým bola svätyňa svätých očistená od hriechov. Potom vyšiel na nádvorie, aby požehnal kajúci ľud, ktorý tam čakal, a vložil svoje ruky na kozla pre Azázela. Takýmto spôsobom ukázal, kto je za hriech zodpovedný. Kozol pre Azázela bol potom vyhnaný na púšť, kde zahynul. To bolo symbolom úplného odstránenia a vykorenenia hriechu z vesmíru.

Hriech vo vesmíre nie je preto, že Boh stvoril nedokonalé bytosti, alebo príliš veľa od nich vyžadoval, ale preto, že satan Boha neprávom obvinil, očiernil jeho charakter a predstavil ho v nesprávnom svetle.

Deň zmierenia ukazuje, že jedného dňa Ježiš Kristus, náš Veľkňaz, opustí nebeskú svätyňu, kde konal dielo zmierenia a príde na našu zem druhýkrát, aby požehnal tých, čo ho v pokornom a kajúcom duchu očakávali. (Žid 8,1.2) Potom s konečnou platnosťou ukáže na skutočného pôvodcu zla – satana. Hriech a satan budú napokon úplne odstránení. Starozmluvný svätostánok jednoduchým spôsobom znázorňoval pravdu o Bo-hu, človeku, satanovi a hriechu.

2. Kristova smrť a zmierenie – Rim 3,24-26; 1 Kor 15,3; 2 Kor 5,21; 1 Ján 2,2

Z hľadiska kresťanskej viery je Ježišova smrť na kríži najdôležitejšou udalosťou v dejinách ľudstva. Bez nej by Ježiš nemohol splniť svoje poslanie na tejto zemi. Na kríži bolo naše spasenie dokonané v tom zmysle, že bolo plne, dokonale a raz navždy zaistené.

Keď novozmluvní pisatelia hovoria o význame Ježišovej smrti na kríži, hovoria o nej ako o „zmierení“ – „smrťou jeho

Syna boli sme zmierení s Bohom“ (Rim 5,10), „on je obeťou zmierenia za naše hriechy“. (1 Ján 2,2)

Pre správne pochopenie týchto veršov je potrebné opäť zdôrazniť, že problém hriechu nespočíva v tom, že hriech zmenil vzťah Boha k človeku, ale človeka k Bohu. Ak nás Boh miluje nepodmienečnou láskou – a Biblia nás uistuje, že to tak je – potom Boh sa od nás nikdy neodvrátil. To znamená, že nie je nutné si ho zmierovať. (Jer 31,3; Žid 13,8) Zmierenie pôsobí na nás, nie na Boha. (2 Kor 5,18-21) Boh nedal svojho Syna, aby mohol milovať, on dal, pretože miloval. (Ján 3,16) Kríž nie je podnetom Božej lásky, ale jej prejavom. Boh nás miloval a hľadal ešte vtedy, keď sme boli jeho nepriateľmi. Iniciatíva vychádza z jeho strany, nie z našej. (Rim 5,10.11) Nebol to on, kto potreboval zmierenie, ale my, pretože on sa nám nikdy neodcudzil. Zmierenie nás zjednocuje s Bohom a mení náš vzťah k nemu, nie jeho vzťah k nám.

Biblia ukazuje, že toto zmierenie sa uskutočňuje na základe smrti Božieho Syna na kríži. (Rim 5,10; 2 Kor 5,16; Kol 1,22) Rozsah tohto zmierenia je neobmedzený, lebo Ježišova smrť bola zmierením za hriechy celého sveta (1 Ján 2,2), zaplatil výkupné za všetkých. (1 Tim 2,5.6; Mat 20,28) Aj keď Boh urobil opatrenie, aby mohli byť zmierení všetci, toto zmierenie je skutočnosťou len pre tých, ktorí vierou prijímajú obeť Ježiša Krista. (Ján 3,18; Rim 5,1.2; Ef 2,8; 1 Ján 5,1) Aby to, čo sa stalo na kríži pre všetkých objektívne, malo zmysel pre jednotlivca, je potrebné prijať a prežiť to subjektívne.

Musíme pamätať, a to zvlášť v diskusii s tými, čo by radi zredukovali zmierenie na jedinou udalosť – Kristovu smrť na kríži, že Stará zmluva neobmedzuje dielo zmierenia na smrť obetného zvieratá, ale zahŕňa doň tiež prihovornú službu kňa-zov v dennej službe a dielo veľkňaza vo výročný Deň zmierenia. (3 Moj 16,16-19; 17,11; 4,20.26.31.35; 5,16) Novozmluvní pisatelia nepoužívajú len slovo „zmierenie“, ale hovoria tiež o tom, že Kristova smrť na kríži nám zaistila „spasenie“ a „vykúpenie“.

Evanjelium je „mocou na spasenie“. (Rim 1,16) Ježiš je označený ako Spasiteľ (Fil 3,20), o čom svedčí už jeho meno. (Mat 1,21) Korene nachádzame už v Starej zmluve, kde je Boh predstavený ako záchranca a osloboditeľ svojho ľudu. (2 Moj 15,2) Grécke slovo pre „spasenie“ znamená zároveň „uzdravenie“. To nám chce naznačiť, že spasenie znamená nielen záchranu, ale aj obnovu a uzdravenie. Kristus nás nielen oslobodzuje od viny a moci hriechu, ale tiež obnovuje k plnému duchovnému zdraviu.

Vykúpenie nám pripomína vyslobodenie otrokov z otroctva, alebo zajatcov zo zajatia. Ak im chcel niekto darovať slobodu, musel ich vykúpiť (zaplatiť určitú cenu). (Ef 1,7; Rim 3,24) Ježiš sám hovorí, že prišiel, „aby dal svoj život ako výkupné za mnohých“. (Mar 10,45) Mnohé texty hovoria o tom, že za nás, za naše oslobodenie a spasenie bola zaplatená veľká cena. (1 Kor 6,20; Tít 2,14; 1 Pet 1,18.19) Ak túto metaforu neberieme ako doslovnú skutočnosť a nedoťahujeme ju do krajnosti (napríklad otázkou, komu Kristus zaplatil), potom vyjadruje veľkú časť pravdy: Kristovo dielo znamená víťazstvo nad silami zla a oslobodenie od toho, čím sme boli poviazaní. Satan je porazený a putá hriechu sú pretrhané.

Kristova smrť na kríži je tiež predstavená ako „prostriedok zmierenia“. (Rim 3,25) Nie je to smrť náhodná, ani smrť martýra alebo samovraha. Je to smrť toho, kto znášal Boží hnev, prežíval Boží súd nad hriechom – a to pre naše hriechy. (Rim 1,18; 4,25; Žid 2,9)

II. Výkladové poznámky

Musíme pamätať, že Nová zmluva nehovorí, ako smrť Ježiša Krista zaistuje naše zmierenie. Na opísanie Kristovho diela používa niekoľko metafor. Ukazuje, že to, čo bolo vykonané na kríži, je pre naše spasenie dostatočné. To znamená, že my k to-mu nemôžeme nič pridať. Kríž naplnil potrebu spasenia, aj keď nám Nová zmluva nevysvetľuje ako.

Po stáročia sa ľudia snažili objasniť túto otázku. Boli navrhnuté rôzne teórie zmierenia, ktoré nám majú pomôcť pochopiť, akým spôsobom nám Boh dáva spasenie (napríklad teória výkupného, satisfakčná teória, teória morálneho vplyvu, teória vlády, forenzná teória právnej náhrady atď.). Bolo to možné vďaka tomu, že cirkev nikdy v dejinách nevyhlásila oficiálny ortodoxný názor na zmierenie. Napríklad v kristológii sa formulácia Chalcedonského koncilu stala štandardným vyjadrením pravej viery kresťanstva. V oblasti zmierenia však nič podobné neexistuje. Ako jedine správna nebola univerzálne prijatá žiadna teória.

Dnes sú najprepracovanejšie a najpopulárnejšie dve teórie – teória morálneho vplyvu a forenzná teória právnej náhrady. Teória morálneho vplyvu tvrdí, že zmysel Kristovej obete spočíval v tom, že bola najväčším a najsilnejším

prejavom Božej lásky, čo malo za cieľ vzbudiť odozvu lásky v nás. Táto teória zdôrazňuje, aký vplyv má Kristova obeť na hriešnika, preto sa tiež niekedy nazýva subjektívnou teóriou. To, čo tvrdí táto teória, je pravdivé a dôležité. Prehliada však *nutnosť* Ježišovej smrti. Ak Kristus zomrel len preto, aby dokázal Božiu lásku, bola jeho smrť skutočne nevyhnutná? Biblia ukazuje, že rozhodne áno. (Mat 16,21)

Forenzná teória právnej náhrady tvrdí, že spravodlivosť požaduje, aby Boh nenechal prestúpenie zákona nepotrešané. Pretože však chcel Boh ľuďom pomôcť, Kristus vzal náš trest za hriech na seba. Aj táto teória je v mnohých aspektoch pravdivá. Biblia na viacerých miestach hovorí o tom, že Kristus zomrel za nás a kvôli nám niesol naše hriechy. (1 Kor 15,3) My sme nemohli urobiť pre seba to, čo on vykonal na našom mieste. Jeho smrť je objektívnym riešením problému hriechu vo vesmíre. Problémom tejto teórie je, že potláča subjektívny aspekt zmierenia. Podľa tejto teórie sa ospravedlnenie uskutočňuje pri Božom tróne a nemá nič spoločné s človekom a jeho myslou. Nesprávne na tejto teórii je tiež to, že oddeľuje príčinu hriechu od trestu za hriech. Aby bol problém hriechu vyriešený, nestačí hriech od-pustiť. Je potrebné hriešnika zmeniť a očistiť. Okrem toho, tejto teórii chýba rozmer vesmírneho konfliktu medzi Bohom a satanom, ktorý je pre pochopenie plánu spasenia taký dôležitý. Sama osebe je teda aj táto teória nedostatočná.

To, že žiadna teória zmierenia nevystihuje celú pravdu, by nás nemalo viesť k tomu, že sa prestaneme snažiť pochopiť tento dôležitý aspekt plánu spasenia. Každá teória nám pomáha pochopiť časť z toho, čo kríž znamená. Určité aspekty pravdy nájdeme vo všetkých teóriách o zmiernení, žiadna však nevystihuje celú pravdu. Súčasne je dôležité nezamieňať metaforu za realitu.

Ako adventisti veríme, že kríž je najjasnejším zjavením Božej lásky a spravodlivosti. (Rim 1,16.17) Zároveň je objektívnou, jedinečnou a neopakovateľnou historickou udalosťou, bez ktorej by spasenie nebolo možné. Boh je iniciátorom procesu zmierenia. Človek sa nemôže zachrániť sám. Jeho pokánie, viera a poslušnosť sú pre spasenie dôležité, ale nie záslužné.

Zmierenie má dve časti: objektívnu a subjektívnu. Objektívna časť je mimo človeka. Je to niečo, čo bolo vykonané nezávisle od nás, mimo nás a pre nás. Subjektívna časť zmierenia sa týka človeka, jeho postojov, odpovedí na Božie pozvanie a spolupráce s Božou mocou. Zmierenie je tak objektívne, ako aj subjektívne. Tieto dva aspekty nestoja proti sebe. Musia byť predkladané vždy spolu a zostať vo vzájomnej harmónii. Je nutné udržiavať dynamickú jednotu medzi tým, čo Kristus vykonal pre nás a čo koná v nás, nezdôrazňovať jedno na úkor druhého.

III. Praktické dôsledky

Keď Ježiš hovoril o zmiernení, zmienil sa o jednote. „Neprosím však len za nich, ale aj za tých, ktorí skrze ich slovo uveria vo mňa; aby všetci boli jedno, ako ty, Otče, si vo mne a ja v tebe.“ (Ján 17,20.21) Byť „v niekom“ znamená byť v jednote a súlade s ním. Podobne, ako je jednota medzi Otcom, Synom a Duchom Svätým, tak má byť jednota tiež medzi všetkými stvorenými bytosťami vo vesmíre. „...aby boli jedno, ako sme my jedno.“ (Ján 17,22) Ježiš nevysvetľoval rôzne teórie zmierenia, ale porozprával dojemný príbeh o stratenom synovi, ktorého láskavý otec opäť prijal doma. (Luk 15,11-32) Žiaľ, neprajný starší brat nemal radosť z takéhoto obnovenia jednoty a súladu v rodine.

Boh urobil všetko pre to, aby ľudia mohli pochopiť, akým spôsobom hriech vznikol, ako bude problém hriechu vyriešený a samotný hriech odstránený. Die-lo zmierenia bolo znázornené predobrazmi starozmluvnej svätyne, na kríži bolo raz navždy vykonané a obhájením Božieho charakteru a odstránením hriechu po tisícročnom kráľovstve bude dielo zmierenia ukončené. Nikdy viac sa vo vesmíre neobjaví hriech, vzbura a odboj proti Bohu. Boh odhalil pravdu o sebe a o hriechu. Všetci sa presvedčia, že Boh je úplne dôveryhodný, láskavý a rešpektuje slobodu. Zaujať takýto postoj lásky, viery a úcty voči Bohu nám chce pomôcť aj štúdium tejto lekcii o zmiernení.